

Impact maken met onderzoek: Prac//toraten maken (samen) het verschil!

Verslag van de Landelijke Practoratendag 2023

Door: Eva Voncken, bureau Turf

Wormgaten, blauwe en rode pillen, toverstafjes en botox. Het kwam allemaal aan bod tijdens de Landelijke Practoratendag 2023. Dit jaar op een historische plek waar 150 jaar geleden de ijzergieterij van Stork gevestigd werd: we zijn te gast bij het ROC van Twente in Hengelo. Om de indrukwekkende centrale gieterijhal van weleer - *inmiddels industrieel erfgoed* - heen zijn de schoolgebouwen waar zo'n zes- tot zeventuizend mbo-studenten les krijgen. Met een meer dan vullende Twentse kozak achter de kiezen maken practoren, docent-onderzoekers en veel andere vrienden van de practoraten uit alle hoeken van het land zich op voor het dagprogramma, dat in het teken staat van impact maken met onderzoek.

Onderzoekswaaier

Emma de Nooij, oud-student van ROC van Twente en mbo uitbinker 2022 vervult de rol van dagvoorzitter met verve en met een gemak alsof ze nooit anders gedaan heeft. Waar het tijdens de vorige practoratendag nog veel ging over wat onderzoek in het mbo níet is of niet moet zijn, is er dit jaar juist veel aandacht voor de eigenheid van praktijkgericht onderzoek in het mbo. Dat onderstreept ook demissionair **minister Robbert Dijkgraaf** in zijn videoboodschap aan de practoraten: 'De grote kracht van het onderwijs is het verandervermogen. Die kracht ervaren onderwijsmensen dagelijks en ze zijn die kracht ook zelf. Praktijkgericht onderzoek vervult een sleutelrol in de vernieuwing van het mbo. Het mbo kan ervaringen in de praktijk terugvertalen naar het onderwijs. Dat maakt mbo-onderzoek uniek en complementair aan onderzoek in hogescholen en universiteiten. Daarom ook moeten we niet alleen vervolgonderwijs als een waaier zien, maar ook onderzoek: van praktisch tot fundamenteel.'

De minister roept dan ook op om na te denken over de unieke plek en het eigen karakter van het mbo in de onderzoekswaaier en wat nodig is om "het noodzakelijke mbo-onderzoek" verder te ontwikkelen.

Trudy Vos, bestuurder van ROC van Twente en bestuurslid bij de Stichting Practoraten.nl heet alle aanwezigen welkom. Met programmadirecteur Jorick Scheerens samen stelt ze vast dat de missie 'Ieder mbo een practoraat' gerealiseerd is. Ze schetst het gelopen pad als een ontwikkeling van vallen en opstaan, zowel landelijk als voor het eigen roc, waarin kantelpunten aanwijsbaar zijn. Een geleerde les voor het eigen roc was bijvoorbeeld om beleidsvragen niet bij de practor neer te leggen, maar bij de dienst Kwaliteitszorg. De eigen practoraten van ROC van Twente zijn verlengd. De vraag 'Moet dat wel, onderzoek in het mbo?' is inmiddels geen vraag meer. Maar, zo stelt ze, adel verplicht. Dus moeten we ons bewegen van de barricades naar het waarmaken van de ambities en de waarde van de practoraten, aan de hand van kwaliteitseisen, gevalideerde methodes en, zoals dit roc het aangepakt heeft, met interne en externe audits: van start-up naar scale-up. Als we zover zijn is de tijd rijp voor opname van het woord 'practoraat' in de Dikke van Dale.

Kan niet bestaat niet

Practor Zorg & Technologie Marjolein den Ouden introduceert de eerste keynote: een indrukwekkend persoonlijk verhaal van revalidatiecoach Petra Hes. Petra vertelt over haar revalidatieproces na een hersenbloeding op haar 17^e. In dat proces heeft ze vanuit haar eigen ervaringen actief bijgedragen aan innovaties voor betere zorg, voor haar eigen leven en dat van anderen. Indringend en met humor schetst ze een beeld van hoe je leven van het ene op het andere moment op z'n kop kan staan, hoe je leeft tussen hoop, verwachting en teleurstelling en hoe belangrijk kennis dan is, in een situatie waarin je overgeleverd bent. De impact van ogenschijnlijk kleine dingen is groot en voedt eigenwaarde en hoop: 'Als dát kan, dan kan er meer!' Haar verhaal bevat veel elementen waar je als onderzoeker bij stil kunt staan: Voor wie doe ik het en met wie? Wat gebeurt er als je mensen met een vraag echt hoort en ziet? Hoe bereik je de mensen voor wie je iets aan het ontwikkelen bent? En hoe zorg je als practoraat dat je werkelijk van betekenis bent en impact hebt? Als practoraat kun je het verschil maken!

Vervolgens presenteren **practoren Inge Zweers (Practoraat Versterken leerproces niveau 2)** en **Marjolein den Ouden (Practoraat Zorg & Technologie)** de drie practoraten van het ROC van Twente. Naast de vragen waaraan de afzonderlijke practoraten werken – bijvoorbeeld het vergroten van de impact op en het bereiken van studenten en docenten, professionalisering en onderwijsverbetering) denken de practoren ook na over de positie die ze gezamenlijk innemen: "We zijn drie bloemen die bloeien, maar wat verbindt ons?" In dit roc zit dat ook in de organisatievorm: elk practoraat heeft een hoofdonderzoeker die op het thema

gepromoveerd is en docentonderzoekers, op zoek naar verbeteringen in het onderwijs en het veld. Inge noemt voorbeelden als 'Hack je les', waarin studenten de vraag krijgen voorgeschoteld: 'Als jij je opleiding opnieuw mocht inrichten, hoe zou je dat dan doen?' Of #MBOstem, een initiatief om de kloof tussen gemeentelijke, provinciale en landelijke politiek en studenten te dichten, door studenten lijsttrekkers te laten bevragen op wat zij gaan doen voor mbo'ers. Marjolein licht toe hoe in het practoraat gewerkt wordt aan maximalisering van de kans op betekenis voor de doelgroep door mensgericht technologie te ontwerpen en aandacht te hebben voor de verschillen in taal tussen techniek en zorg. Van haar komt het voorbeeld '*Digital data divide*', waarin festivalbezoekers via een keuze voor een rode of blauwe pil een andere videobeleving en kijk op het gebruik van data en de impact daarvan op hun persoon en de maatschappij kregen in een tent op Zwarte Cross.

Wormgaten

Na de lunch is het tijd voor de tweede keynote 'Onderzoek dat verschil maakt' door lector **Harry van Vliet** die aan de Hogeschool van Amsterdam (meta-)onderzoek doet naar de doorwerking/impact van praktijkonderzoek. Zeker, de problemen en uitdagingen zijn complex, maar we hebben het ons ook onnodig lastig gemaakt, aldus Harry. Impact betekent 'verandering bewerkstelligen'. De basisvraag die je je zou moeten stellen is dan ook: Wat wil ik veranderen? Veranderingen kunnen liggen op verschillende niveaus: het systeem, de praktijk, het individu, de maatschappij, beleid, kennis, etc.. Kies eerst de verandering waar je op inzet, in plaats van wat je gaat doen, en in de tweede plaats de processen om daar te komen. Het gangbare model omvat activiteiten – output – outcome – impact.

Door verschillende ontwikkelingen zijn we de focus op 'impact' kwijtgeraakt. Zo heeft de kennisparadox - er ligt veel kennis op de plank die niet benut wordt – geleid tot valorisatiebeleid om de kenniskloof te dichten. Daardoor is de finishlijn als het ware bij de outcome komen te liggen, in plaats van bij de werkelijke verandering. De preoccupatie met valorisatie heeft onze blik vernauwd. Hoe stellen we 'verandering' weer centraal in onderzoek? Het antwoord: door een ander perspectief te kiezen, een andere houding aan te nemen en andere tools in te zetten. Opluchting: we hoeven niet allemaal Nobelprijsonderzoek te doen; kleine incrementele stappen zijn prima (of toch te vroeg gejuicht, want om de oplossing te snappen moeten we wel even de Einstein-Rosen brug – lees: de werking van wormgaten- onder de knie hebben). Het voorbeeld van de dynamische schooldag in Amsterdam laat zien dat er impact zit in het handelen/activiteiten/interventies.

Door co-producenten te betrekken is er achteraf geen overbrugging nodig. Daarnaast is het van belang je te realiseren dat impact contextafhankelijk is. In het hbo zijn er tools ontwikkeld om te helpen onderzoek voor te bereiden en te evalueren zonder lineair procesmodel (zie <https://doorwerking-hbo-onderzoek.nl/>): methodes die gericht zijn op verandering en niet op verantwoording. Want het kan en moet anders, besluit Harry: 'Impact, dat ben je zelf'

Workshops

Het mooie artikel van Marc van der Meer, Henk Ritzen, Jorick Scheerens en Ronald Stevens in TOPS: <https://tijdschrifttops.nl/article/view/14391/20001>) brengt de drievoudige functie van practoraten in beeld: het vormgeven van kennisontwikkeling op de werkvloer, reflectie op de onderzoeksresultaten en het delen van die kennisopbrengsten.

Onderwerpen die ook dit jaar veel aandacht krijgen in de workshops, die focussen op kwaliteit en impact. Er is veel animo om van elkaar te leren. Zo vormt het verhaal van **practor** 'Relationeel werken' **Hans Panjoel** en actieonderzoeker **Bennie Krol** over werken aan inclusief onderwijs op het Summa College een perfecte illustratie van de waarde die schuilt in het proces en het belang en de kracht van de dialoog voor het gevoel om je ergens thuis te voelen en erbij te horen. Hoe kun je alle stemmen laten horen? Bij het onderzoek zijn behalve docent-onderzoekers ook onderwijswerkers van Summa betrokken, die een ander perspectief brengen. De onderzoekers laten zien dat ze op deze manier niet alleen waardevolle informatie ophalen - wat vinden studenten waardevol en waardeloos aan onderwijs? -, maar dat studenten ook het proces zelf als waardevol ervaren.

<https://www.summacollege.nl/landingspagina/practoraat-relatieel-werken/hoe-relatieel-werken-de-praktijk-van-het-mbo-kan-versterken>.

NB. Op <https://www.practoraten.nl/landelijke-practoratendag-2023/> vind je alle linkjes naar de presentaties van de keynotesprekers, workshops en podcasts op een rij.

Goud in handen

Een workshopronde later gaat Inge Zweers verder in op het 'kantelpunt': Hoe kunnen we als practoraten een gezamenlijk plek innemen en positioneren we ons de waaier van mbo-, hbo- en wo-onderzoek? De practoraten van het ROC van Twente trekken in deze professionaliseringsvragen samen op met het oog op kwaliteitsversterking en om niet ieder het wiel uit te hoeven vinden: samen sterk, op weg naar een collectief gedragen beroepsbeeld en beroepsgroep van practoren om zo ook een eigen meetlat te kunnen

ontwikkelen: waarin zijn wij goed? Waar zitten we in de waaier? Wat is de rol van onderzoek in een practoraat en welke kwaliteitscriteria hanteer je voor de onderzoekscomponent?

Vergelijkbare vragen vormen ook de focus van het professionele doctoraat dat Sara Albone in voorjaar 2024 start. Practoren die willen bijdragen worden van harte uitgenodigd om zich te melden! En voor wie de [podcast van Sara Albone en Marc van der Meer](https://www.practoraten.nl/podcast-de-toekomst-van-het-groene-beroepsonderwijs/) wil terugluisteren: <https://www.practoraten.nl/podcast-de-toekomst-van-het-groene-beroepsonderwijs/>.

Wrap-up

Adnan Tekin, voorzitter van de MBO Raad, steekt de aanwezigen een hart onder de riem: de mbo kennisinfrastructuur wordt misschien nog niet voldoende erkend, maar wel herkend. We mogen trots zijn op waar we staan. Het mbo heeft goud in handen vanwege de relatie met de beroepspraktijk, en die met stakeholders in de regio. Verder ligt er een unieke kans in de koppeling van het kwaliteitsnetwerk mbo met de practoraten. In de podcast 'De toekomst van het mbo als onderzoeksinstelling' gaat Adnan Tekin hier verder op in.

Het slotwoord is als altijd aan Jorick, die in sneltreinvaart een aantal sneak previews en focuspunten voor de komende periode schetst: Kracht in organisatie, door practoraten in oprichting met raad en daad te ondersteunen en bestaande practoraten te helpen verduurzamen; aandacht voor kwaliteit via jaarlijkse monitoring, uitbreiding van het instrumentarium van de kwaliteitscommissie en een leergang voor practoraten; samen optrekken door de ontwikkeling naar practoratenplatforms, zoals in zorg, welzijn & sport en in het groene domein/de energietransitie, regionale bijeenkomsten van practoraten, een nieuwe website, nieuwe medewerkers Dorinde en Marjolijn en een Deep Dive met NRO.

Teveel om op te noemen. Eigenlijk moet je er natuurlijk gewoon bij zijn. Waar en wanneer is nog niet duidelijk. We houden je op de hoogte!